

6. Polivanyuk V. Interrogation of Suspects in Investigating Computer Crime [Електронний ресурс] / V. Polivanyuk – Режим доступу до ресурсу: <http://www.crime-research.org/library/Polivan1003eng.html>.

7. Смирнова И. Г. Тактические особенности производства допроса по делам о преступлениях в сфере компьютерной информации [Електронний ресурс] / И. Г. Смирнова, В. В. Коломинов // 2015. – № 3. – Режим доступу до ресурсу: <https://bit.ly/3oKfVDi>.

8. Шевченко Е. С. Социально-технологические детерминанты следственных действий при расследовании киберпреступлений / Е. С. Шевченко // Актуальные проблемы российского права. – 2016. – № 10. – С. 160–169.

Курята Леонід Леонідович,

здобувач кафедри криміналістики та судової медицини Національної академії внутрішніх справ

ОБСТАВИНИ, ЯКІ ПІДЛЯГАЮТЬ ВСТАНОВЛЕННЮ ПІД ЧАС РОЗСЛІДУВАННЯ ШАХРАЙСТВА

Об'єктивними факторами погіршення криміногенної ситуації у сфері економічної діяльності можна визначити: підвищення рівня корупції; послаблення державного контролю в сфері економіки; маскування злочинцями своїх неправомірних дій під цивільно-правові відносини; нестабільна економічна ситуація, в тому числі зумовлена подіями, пов'язаними із введенням обмежень у період із пандемії; ускладнення правила ведення підприємницької діяльності; постійне оновлення нормативної бази у сфері фінансово-господарської діяльності; тощо. Саме тому, дедалі частішими є факти виявлення непоодиноких шахрайських дій у різних сферах, а проблема боротьби із шахрайством є однією із найбільш актуальних у сучасних умовах.

Дослідженням актуальних положень методики розслідування шахрайства, займалися такі вчені як: С.М. Астапкина, В.П. Бахін, Д.В. Березін, А.Ф. Волобуєв, О.В. Волохова, В.Ю. Голубовський, О.В. Журавльов, О.Н. Колісниченка, В.Є. Коновалова, В.П. Лавров, В.Д. Ларичев, О.І. Лученка, Г.А. Матусовський, О.С. Овчинський, В.І. Отряхин, Т.А. Пазинич, М.В. Салтевський, Р.С. Сатуєв, С.С. Чернявський, С. Ю. Шаров, В.Ю. Шепітько, та ін.

Методика розслідування шахрайства структурно поєднує у собі систему елементів, які містять суттєві ознаки, відомості, прийоми та методи, спрямовані на отримання криміналістично значущої інформації під час кримінального провадження.

До структури методики розслідування шахрайства, на нашу думку, доцільно включити наступні елементи

– криміналістична характеристика шахрайства та її типові елементи;

- обставини, що підлягають встановленню під час розслідування шахрайства на початковому етапі;
- особливості початку кримінального провадження;
- типові слідчі ситуації початкового етапу розслідування шахрайства та напрямки їх вирішення;
- побудова та перевірка криміналістичних версій;
- тактика проведення окремих слідчих (розшукових) дій;
- особливості подальшого етапу розслідування;
- взаємодія слідчого із громадськістю та засобами масової інформації;
- використання спеціальних знань та призначення судових експертиз під час розслідування;
- профілактична діяльність слідчого.

Вкрай важливим елементом методики розслідування шахрайства є сукупність обставин які підлягають встановленню на початковому етапі розслідування.

Своєчасне визначення та побудова такого кола обставин, в межах яких слідчому необхідно отримати інформацію під час розслідування, дозволить правильно спланувати весь процес розслідування, побудувати криміналістичні версії та визначити шляхи їх перевірки.

Водночас, необхідно зазначити, що коло обставин, які підлягають встановленню, пропорційно залежать від ситуації, яка склалась під час вчинення кримінального правопорушення (слідча ситуація).

Слідча ситуація – це характеристика положення розслідування злочину, обумовлена наявністю (відсутністю) доказової і оперативно-розшукової інформації про обставини предмету доказування, і компоненти криміналістичної характеристики, що обумовлює систему безпосередніх задач і напрямків розслідування [1, 46].

У криміналістиці основними обставинами, які підлягають встановленню під час розслідування шахрайства є: факт заволодіння майном; місце, час та умови вчинення; предмет шахрайства, його вартість, особливі ознаки; спосіб учинення шахрайства; засоби, які були застосовані для вчинення шахрайства, підготовки до нього або для приховування злочинного результату; тривалість перебування і конкретні дії злочинця на місці події; суб'єкт шахрайства (ким її вчинено), мотиви його поведінки; наявність злочинної групи, попередньої змови між її учасниками на предмет вчинення шахрайства та роль кожного з її членів; спосіб, час і місце збуту майна, яким заволоділи шахраї; обставини, що сприяли вчиненню шахрайства; обставини, що впливають на ступінь і характер вини. На нашу думку, встановлення зазначених обставин має вирішальне значення для забезпечення якісного розслідування кримінальних проваджень за фактами вчинення крадіжок групою осіб.

Разом з тим, хочемо звернути увагу, що запропонований перелік обставин має швидше орієнтуюче значення, та не забезпечує вичерпності необхідної інформації під час розслідування, тому повинен доповнюватись в залежності від обраного напрямку розслідування. Також необхідно відзначити, що особливості розслідування злочинів, які мають таку кваліфікуючу обставину, як вчинення злочину групою осіб (організованою групою осіб), обумовлені не тільки більш активною протидією, але й більш широким предметом доказування [3, 281].

Процес формування нових і вдосконалення існуючих криміналістичних методик розслідування окремих видів злочинів має здійснюватись на підставі аналізу потреб судово-слідчої практики, міжнародного досвіду, прогностичного бачення ймовірних шляхів розвитку та структурних змін злочинних проявів, застосування ситуаційного підходу, новітніх інформаційних технологій та алгоритмічних схем.

Список використаних джерел

1. Колесниченко А. Н. Криміналістическая характеристика преступлений : [учеб. пособ.] / А.Н. Колесниченко, В.Е. Коновалова. Харків. : , 1985. 93 с.
2. Криміналістика: підручник / В.В. Пясковський, Ю.М. Черноус, А.В. Іщенко та ін. Київ, 2015. 704 с.
3. Кримінальний процесуальний кодекс України від 13 квітня 2012 р. №4651-VI. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/go/4651>. (Дата звернення 05.11.2020 р.).
4. Мироська А.В., Синоверський А.І. Особливості розслідування злочинів, учинених організованими групами // Актуальні проблеми криміналістики та судової експертології [Текст] : матеріали міжвідом. наук.-практ. конф. (Київ, 22 листоп. 2018 р.) / [редкол.: В. В. Черней, С. Д. Гусарев, С. С. Чернявський та ін.]. – Київ : Нац. акад. внутр. справ, 2018. с.279-281.

Лапкін Андрій Васильович,

доцент кафедри судоустрою та прокурорської діяльності Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого, кандидат юридичних наук, доцент

ЗДІЙСНЕННЯ ПРОКУРОРОМ ПРОЦЕСУАЛЬНОГО МЕНЕДЖМЕНТУ ДОСУДОВИМ РОЗСЛІДУВАННЯМ

Покладення на прокурора функції організації та процесуального керівництва досудовим розслідуванням (п. 2 ч. 1 ст. 131-1 Конституції України) загострило проблему визначення місця і ролі прокурора у досудовому кримінальному провадженні, а також його взаємодії з іншими учасниками досудового розслідування. Уявляється, що теоретичні прогалини у цій сфері можна подолати, застосувавши до